

Obnovení strategické fronty obrany

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka N. F. Naumova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 10/1981.

Sovětská teorie hluboké operace, která byla rozpracována v třicátých letech a kterou převzaly také armády řady kapitalistických armád, umožnila udělat závěr, že operační obrana může být prolomena na několika úsecích. To umožňuje útočníkovi vytvořit ve strategické frontě poměrně velkou trhlinu. Avšak ani sovětské, ani buržoazní vojenské umění na začátku druhé světové války dostatečně neřešilo jeden z nejdůležitějších problémů, tj. obnovení celistvosti strategické obrany.

Problém obnovení strategické fronty obrany v průběhu druhé světové války vyvstal poprvé v září roku 1939 před vojenským velením buržoazního Polska, kdy německé fašistické armády po prolomení obrany polských vojsk podél hranic se hluboce vklínily na jeho území a rozdělily protistojící operační uskupení. I přes úpornou obranu polská armáda bez pomoci spojenců nebyla schopna čelit přesile nepřítele.

Úspěch hitlerovských vojsk v Polsku byl podmíněn také chybami polského vojenského velení při stanovení zamýšlené německé fašistické operace a při hodnocení možností tankových vojsk a letectva agresora. To mělo za následek nesprávné rozvinování ozbrojených sil podél hranic s Německem a Slovenskem. V prvním strategickém sledu bylo šest armád a samostatná operační skupina, v záloze jen jedna armáda a několik operačních skupin. Polský hlavní štáb se zřekl myšlenky vytvořit strategickou obranu na čáře řek Bežza, Narev, Visla a San, což by umožnilo

2,5krát zkrátit frontu obrany s fašistickými vojsky a vytvořit značné zálohy.

První zkušenosti z obnovení celistvosti strategické fronty získaly sovětské ozbrojené síly v létě roku 1941 na severozápadním a západním směru.

Německá fašistická vojska koncem června roku 1941 násilným způsobem překonala řeku Daugavu a po prolomení obrany v prostoru minské vrchoviny a na řece Sluč uskutečnila strategický průlom na severozápadním a západním směru.

Hlavní stan vrchního velení v té době přijal rozhodnutí k přechodu ke strategické obraně v pásnu celé sovětsko-německé fronty. Vojskům prvního strategického sledu byl stanoven úkol připravit na směrech hlavních úderů nepřítele systém hluboce členěných obranných pásem a postavení a úpornou a aktivní činností ochromit útočnou sílu nepřítele, zastavit ho a získat čas na přípravu protiútoků.

K obnovení strategické fronty zvolil Hlavní stan vrchního velení čáru, která se

opírala o pskovský a ostrovský opevněný prostor v pásnu Severozápadního frontu a o řeku Západní Dvina od Polocka po Vitěbsk a o řeku Dněpr od Orši po Loeva na západním směru. Tato čára byla ve vzdálenosti 150—200 km od předního okraje vojsk v dotyku. To umožnilo získat několik dnů k zaujetí obrany armády ze zálohy Hlavního velení.

Složitou otázkou bylo vytvoření a rychlé přesunutí silných záloh. Jen k vytvoření taktické hloubky na nové čáře strategické obrany bylo zapotřebí 40—50 divizí. Hlavní stan vrchního velení projevil v tom značnou energii, houževnatost a dovednost. Již 2. července byly předány Západnímu frontu do podřízenosti čtyři armády, které přešly do obrany v sestavě skupiny armád záloh Hlavního velení, kromě toho i další armády přisunuté z hloubky státu a z jihozápadního směru. V sestavě všech těchto svazů bylo více než 70 divizí. Na severozápadní směr byly ze začátku přisunuty jedna a později dvě armády.

Při obnovení strategické obrany vytvářel severozápadní front jednu obrannou čáru, která měla v podstatě jedno částečně vybudované obranné pásmo.

Vojska, která budovala taktickou obranu, připravovala v prvním pořadí postavení na nejnebezpečnějších operačních směrech, bránila nejdůležitější silniční a železniční cesty, které vedly do hloubky vytvářené strategické obrany. S postupným zvyšováním počtu svazků v obraně se jednotlivé úseky obrany rozšiřovaly a v celé řadě směrů také spojovaly. Avšak do příchodu nepřítelů k Západní Dvině a k Dněpru se nepodařilo vytvořit souvislou taktickou hloubku obrany a na přesunu byla ještě část svazků armád prvního sledu. To ulehčilo nepříteli prolomit obranu na směrech, které byly nedostatečně bráněny.

K získání času na přípravu obrany na první čáře byly používány bojové činnosti odcházejících sborů a divizí, které zpomalovaly postup nepřítelů. K tomuto cíli byly také zasazovány svazky a zálohy. V úporných bojích na několika postaveních a čarách mohly zastavit nepřítel na 4—7 dnů. Určitou úlohu v tomto směru měly také protitúdry, vedené před předním okrajem, za čarou dosahu palby dělostřelectva vojsk, která přecházela do obrany na prvním pásmu.

Velký účinek mohl mít protitúder, vedený v době, kdy nepřítel dosáhl obsazené obrany. To umožnilo, že vojska, která vedla protitúder, mohla být podporována palbou svazků v obraně.

Středem pozornosti událostí při udržení nové čáry strategické obrany bylo **smolenské sražení**. Probíhalo od 10. července do 10. září v pásnu širokém 600—650 km a hlubokém 200—250 km. Toto sražení bylo složitým komplexem obranné a útočné činnosti.

První období smolenského sražení bylo zahájeno za zvláště nevýhodné situace, kdy sovětská vojska nedokončila soustředění a rozvinování. Postavení zaujalo jen 37 divizí z celkového počtu 48 divizí, které byly přesunovány do tohoto prostoru. Na každou z 24 divizí, které zaujímaly obranu v prvním sledu, připadlo pásmo široké 25 až 30 km. Obranná čára nebyla ženině vybudována, což do značné míry snížilo možnosti vojsk v obraně.

V druhém období smolenského sražení se Hlavní stan vrchního velení pokusil organizovat protitúdy na západním směru s cílem zničit smolenské uskupení německých fašistických vojsk. K tomu účelu vedly vytvořené armádní operační skupiny soustředěný úder. Kromě toho pro činnost proti týlu mogilevského uskupení nepřítelů byla vyslána přepadová jezdecká skupina. Údery operačních skupin, i když nedosáhly cíle zničit smolenské uskupení nepřítelů, zbavily fašistická vojska volnosti manévru, zavázaly je do boje na všech úsecích fronty, napomohly vyjit vojskům dvou armád z obklíčení a pomohly ustálit postavení sovětských vojsk.

V důsledku velkých ztrát byla úderná síla skupiny armád „Střed“ značně snížena. Naplněnost pěších divizí se snížila na 80 %, tankových a mechanizovaných na 50 %. Německé letectvo ztratilo ve vzdušných bojích 170 letounů. Sovětská armáda donutila nepřítel, aby hlavními silami přešel do obrany.

Ve třetím období smolenského sražení s cílem získat strategickou iniciativu u Smolenska, sovětská vojska zahájila útok ke zničení uskupení nepřítelů. I když nebyl útok dále rozvíjen, nepřítel utrpěl značné ztráty.

V závěrečném období smolenského sražení bylo podle zámyslu Hlavního stanu

vrchního velení aktivní činností způsobit skupině armád „Střed“ značné ztráty a zmařit útok uskupení nepřítele na pravém křídle na jižním směru. Vývoj událostí potvrdil, že vojska skupiny frontů, která přešla do útoku, neměla dostatek sil k realizaci zámyslu a získání strategické iniciativy.

Přechodem do obrany skončilo svým charakterem a rozmachem velké sražení u Smolenska, které trvalo dva měsíce. Jeho výsledkem bylo následující důležité období krachu dobrodružného plánu Německa na vedení „bleskové války“. Poprvé v průběhu druhé světové války byla donucena německá fašistická vojska přerušit strategický útok na hlavním směru a přejít do obrany. Sovětské velení získalo čas k upevnění obnovení strategické fronty obrany na daném směru, k přípravě obrany hlavního města a v dalším ke zničení nepřítele u Moskvy.

Zkušenosti z bojové činnosti v létě roku 1941 dokazují, že Hlavní stan vrchního velení vcelku správně stanovil čáry strategické obrany v hloubce. Do prostorů průlomu obrany zabezpečil poměrně včas přesun značných sil. Současně však v řadě případů určoval úkoly vojskům, které nemohla splnit a opožděně vydával úkoly k odchodu vojsk. To mělo za následek, že vojska utrpěla neopodstatněné ztráty, což vedlo ke zmaření splnění zámyslu celé řady operací.

Obnovení strategické fronty obrany na podzim roku 1941 bylo ztíženo tím, že nepřítel prolamoval obranu na dvou směrech — jihozápadním a západním a k polovině října rozšířil trhlínu od Azovského moře až k Volze u Kalinina. Hlavní stan vrchního velení měl v té době omezené a nedostatečně připravené zálohy. Vzhledem k podstatným rozdílům v operačně strategické situaci byly různě vybírány čáry ke stabilizaci obrany a způsoby bojové činnosti na přístupech k Moskvě a na levobřežní Ukrajině.

Při obnově bojovosti uskupení frontů a armád bylo nejúčinnější co nejrychlejší vytvoření svazků u vojenských okruhů a jejich odeslání na frontu a doplnění divizí v průběhu obranné činnosti. U Západního frontu bylo tímto způsobem obnoveno 23 divizí, u Jihozápadního 27 divizí, u Jižního 11 divizí — celkem 61 divizí. Široce bylo využíváno manévru podél strategické fronty.

K upevnění strategické fronty obrany bylo používáno nejrůznějších způsobů bojové činnosti. Na jihozápadním směru to bylo vyčerpání sil nepřítele obranou celé řady postupných obranných postavení a pásem ve spojení s protiúderem. Na západním směru to bylo vedení bojové činnosti silnými uskupeními vojsk, která se dostala do obklíčení, aktivní bojová činnost tankových brigád ke zpomalení postupu nepřítele a k získání času na přesun záloh a k zaujetí obrany, na začátku stabilizace fronty obrany k udržení připravených postavení na důležitých směrech a vedení protiúderů s cílem opětovného obsazení obranných úseků. V boji s útočícím nepřítelem mělo nejvyšší účinek dovedné skloubení způsobů vedení pozicní obrany s vedením protiúderů a protiztečí. To umožňovalo úspěšně zdržovat úderem mnohem větších sil nepřítele.

Při obnově strategické fronty obrany a oslabení úderné síly uskupení nepřítele mělo významnou úlohu letectvo.

Sovětské velení v nejtěžších podmínkách na podzim roku 1941 dokázalo nejen obnovit strategickou frontu obrany, ale i současně vytvořit dostatečně silná uskupení vojsk k protitoku.

Obnovení strategické fronty obrany v letním a podzimním tažení sovětských vojsk v roce 1942 mělo také své zvláštnosti. Bylo uskutečňováno za situace hlubokého průlomu silného uskupení nepřítele na jihozápadním směru.

První pokus obnovit strategickou obranu byl uskutečněn silami prvního strategického sledu.

Obranná uskupení na středním Donu a u Stalingradu byla vytvořena ze záložních armád, které včas připravil Hlavní stan, a z divizí, které byly přesunuty z Dálného východu. V létě roku 1942 bylo v tomto prostoru využito více jak 70 střeleckých divizí a dalších svazků. Současně s tím bylo široce používáno obnově bojovosti armád, které byly přesunuty za řeku Don.

Na kavkazském směru bylo uskutečněno obnově obranného uskupení přeskupením dvou armád z turecké hranice a několika brigád z hloubky státu, kromě toho i obnově bojovosti svazků a svazů, které byly vyvedeny z boje, a to po doplně-

ní záloh v prostoru Zakavkazska a střední Asie.

Ke stabilizaci fronty obrany bylo použito různých způsobů bojové činnosti. Výsokou efektivnost pozici obrany prokázala vojska, která poutala a vyčerpala nejsilnější uskupení vojsk nepřítele na daném strategickém směru. Značný význam měly protiúder a dílčí útočné operace. Jejich počet zvýšil Hlavní stan vrchního velení a front je také rozšířil v letním a podzimním tažení roku 1942.

Vojskům frontů, která vedla sražení k obnovení celistvosti strategické fronty, poskytovalo velkou pomoc letectvo.

Významnou úlohu při stabilizaci obnovované strategické fronty obrany měly také útočné operace, vedené mimo vytvořenou trhlínu. Pcutaly činnost nepřítele na pa-

sívních úsecích sovětsko-německé fronty a zbavovaly ho možnosti přesunout jeho síly ke Stalingradu a na Kavkaz.

Několik útočných operací bylo uskutečněno přímo na předním okraji nově vytvořené strategické fronty obrany.

Sovětské velení a vojska s použitím různých způsobů boje dokázaly obnovit strategickou frontu, morálně a fyzicky vyčerpaly nepřítele a obsadily celou řadu důležitých prostorů a předmostí.

Hlavní stan vrchního velení, operační stupně velení a vojska Sovětské armády tak v těžkých podmínkách ozbrojeného zápasu poprvé od zahájení druhé světové války dokázaly vyřešit velmi složitý problém vojenského umění — obnovení strategické fronty obrany.

□

Zkušenosti ze dvou letních a podzimních obranných tažení sovětských vojsk (v letech 1941—1942) dokazují, že při obnově strategické fronty je nejdůležitější včas zjistit strategický záměr nepřítele, určit nejnebezpečnější směry průlomu a možnou šířku trhlíny, správně volit strategické čáry obrany, vytvořit zálohy a včas je přesunout k zaujetí obranných pásem a postavení, a to do příchodu nepřítele.

Neodvratnost vytvoření značné trhlíny v obraně vzniká velmi jasně v době, kdy se operační průlom mění ve strategický, kdy zálohy frontů v obraně byly vyčerpány nebo nebyly schopny zastavit úderná uskupení útočníka a hluboké zálohy nemohly včas zasáhnout. Přenesení úsilí na novou čáru v těchto podmínkách je nevyhnutelné. Čím dříve a rozhodněji bylo uskutečněno, tím s menšími ztrátami se dařilo obnovit celistvost strategické fronty obrany.

Nová obranná čára byla nejčastěji volena v takové vzdálenosti, aby nepřítel potřeboval k jejímu překonání dobu 4—7 dní. K vybudování obrany bylo většinou využíváno přirozených překážek a včas připravených čar. Na dobře přístupném terénu pro nepřítele se vojska bránila na jedné ze vzdálených čar, určené k vedení manévrové obrany. Udržení této čáry zabezpečovalo oslabení nepřítele a obnovení vlastní obranné uskupení.

Obnovení celistvosti strategické fronty souviselo vždy s obnovením narušeného ve-

lení. Byla vytvářena nová a reorganizovaná existující frontová a armádní polní velení. Novým prvkem ve velení bylo vytváření hlavních velení strategických směrů. Tato velení urychlila vytváření obranných uskupení v prostorech obnovování strategické fronty. Velení vojskům v obranných operacích v podmínkách rychle se měnící situace bylo pružnější. V širokém měřítku bylo využíváno operačního manévru letectvem a dělostřelectvem.

Vojska, která byla přesunuta ze zálohy, přehrazovala v první řadě nejdůležitější operační směry a v dalším rozvíjela obranný systém podél fronty a do hloubky. K získání času na vybudování obrany byly jako první přesunovány jednotlivé svazky a předem odřady, které společně s vojsky na odchodu zdržovaly nepřítele. Úporná obrana obsazených postavení ve spojitosti s dobře připravenými protiztečemi a protiúderem, s vedením mohutných úderů letectva a paleb dělostřelectva co nejvíce vyčerpávala síly nepřítele a jeho možnosti pokračovat v útoku. Při obnovení strategické fronty obrany měly významnou úlohu dílčí útočné operace. Avšak jen ty dosáhly značného výsledku, v kterých se podařilo prolomit obranu nepřítele a vytvořit nebezpečí pro nepřítele tím, že vojska vyjdou do jeho operačního prostoru.

Krátká historická analýza potvrzuje, že nejsložitější problém obnovení narušené strategické fronty obrany s úspěchem vyřešilo sovětské vojenské umění. Bylo obo-

haceno cennými zkušenostmi uskutečňování celého komplexu opatření k obnovení strategické fronty a k přípravě výhodných podmínek pro protiútok. Tyto zkušenosti mají značný význam také v podmínkách soudobého ozbrojeného zápasu.

Přitom je nutné brát v úvahu, že zbraně a bojová technika, které mají ve výzbroji v současné době armády, mají větší bojové možnosti prolomit obranu, než tomu bylo ve druhé světové válce, a současně i vytvořit rozsáhlé trhliny ve strategické frontě obrany. Proto obnovení a organizace pevné obrany se mohou znovu stát aktuálními úkoly, a to nejen na operačním, ale i strategickém stupni. Při jejich řešení, současně s využitím popsaných způsobů, na základě zkušeností z druhé světové války, vzniknou i nové problémy.

V podmínkách použití prostředků hromadného ničení bude s největší pravděpodobností hlavním faktorem zabezpečení rychlého obnovení strategické fronty obrany vedení hromadného jaderného úderu proti strategickému uskupení vojsk a sil nepřítele v útoku. Současně je však zapotřebí poznamenat, že včasné přesunutí vlastních strategických záloh a zaujetí obrany na nových čarách může být složitějším problémem než v druhé světové válce i přesto, že voska jsou plně motorizována. Úspěšné řešení tohoto úkolu je možné jen v podmínkách nejtěsnějšího sladění úsilí operačních štábů, orgánů vojenské

dopravy a místních orgánů státní moci, přes jejichž území bude probíhat přesun a přechod vojsk do obrany.

Hromadné ztráty vojsk nepříznivě ovlivní vytvoření obranných uskupení na nových čarách. Současně s přesunem strategických záloh může najít široké uplatnění obnovení bojeschopnosti svazků a svazů, které byly nuceny odejít nebo utrpěly značné ztráty, a to novým rozdělením bojeschopných či přisunutých útvarů, nebo novými doplňky.

Při organizaci bojové činnosti na nové strategické obranné čáře i na přístupech k ní bude pravděpodobně využíváno všech způsobů bojové činnosti, kterých bylo používáno v letech Velké vlastenecké války a které jsou rozpracovány v současném vojenském umění. Avšak jen jejich dovedné spojení může zabezpečit úspěšné obnovení strategické fronty obrany, vyčerpání útočných uskupení nepřítele a vytvoření podmínek k přechodu do protiútku.

Způsoby obnovení strategické obrany, rozpracované na základě zkušeností z minulých válek, nebudou v plné míře odpovídat celé složitosti soudobého ozbrojeného zápasu, ve kterém není vyloučeno použití kvalitativně nových prostředků ničení. Aby bylo možné plně stanovit reálné cesty řešení daného problému ve vztahu k novým podmínkám, je nutné dále je všestranně zkoumat.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Владислав Рыбецки, кандидат философских наук, доцент полковник Олдржих Малер, кандидат философских наук, доцент	
Мировая альтернатива против ядерной катастрофы	3
Авторы разбирают в основных чертах международную обстановку и ее взаимосвязи, в которой проходило Пражское заседание Политического Консультативного Комитета Варшавского Договора. Они объясняют итоги и предложения, которые содержит Политическая Декларация государств участников Варшавского Договора.	
Полковник Мирослав Недвед, кандидат военных наук	
Реализация итогов XVI съезда КПЧ в исследовательском институте ЧНА . .	8
Автор, исходя из основных задач института и критерий эффективности работы, разбирает его долю в исследовательской работе в рамках военно-научной базы ЧНА, которая содействует повышению подготовленности и боевой готовности ЧНА.	
Полковник Эмил Баркол, кандидат философских наук	
Партийно-политическая работа при организации и ведении обороны в горно-лесистой местности	13
Автор, исходя из основных требований политической работы в обороне вообще, конкретизирует ее на условия обороны в горно-лесистой местности. Он объясняет главные формы и методы партийно-политической работы, обязанности командующего (командира) и политических органов.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Пржебек Ворличек, кандидат военных наук, доцент	
Оборона общевойсковой армии в горно-лесистой местности	17
Автор статьи рассматривает некоторые характерные особенности организации и ведения оборонительной операции в горно-лесистой местности, обращая особое внимание на подготовку операции, построение обороны, создание группировки сил и средств, а также на организацию ядерного и огневого поражения противника.	
Полковник Ян Мартински	
Оборона в приграничной полосе в начале войны	26
Автор на основе опыта Великой Отечественной войны и возможностей вероятного противника в настоящее время, разбирает значение обороны в приграничной полосе, некоторые вопросы управления, а также роль и место соединений первого эшелона.	
Полковник Йиржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент	
К обороне занимаемой без соприкосновения с противником	29
Автор статьи рассматривает организацию и построение обороны, ведение оборонительного боя, а также некоторые особенности обороны дивизии первого и второго эшелона общевойсковой армии.	

Полковник Зденек Кодеши, кандидат военных наук, доцент

Организация оборонительного боя дивизии в горно-лесистой местности 35

Автор статьи, исходя из особенностей обороны мсд в горно-лесистой местности, разбирает содержание работы командира соединения и части в ходе принятия обоснованного решения, а именно: оценку противника, своих войск и местности, определение задач подчиненным, организацию взаимодействия и управления, а также систему комплексного поражения противника.

Полковник Эмил Совак

Боевые действия РВА в оборонительной операции в горно-лесистой местности 42

Автор статьи, на основе особенностей горно-лесистой местности, разбирает эффективность огневого поражения противника и главные задачи РВА: в бою с тактическими средствами ядерного нападения, в ходе выдвижения противника, при занятии исходного положения, во время ведения боевых действий о передний край и в глубине обороны, а также в ходе поддержки контратак (контрударов).

Полковник Франтишек Фласар

Боевые действия авиации в оборонительной операции в горно-лесистой местности 46

Автор статьи рассматривает роль авиации с точки зрения характеристики задач на основе плана фронта и общевойсковой армии. Он обращает внимание на воздушную разведку, авиационную поддержку войск в обороне, действия авиации направленные на воспрепятствование выдвижения и срыв развертывания войск противника, а также на поддержку войск армии.

Подполковник Йосеф Попелка, кандидат военных наук, доцент

ПВО в оборонительной операции в горно-лесистой местности 52

Автор статьи, исходя из возможных действий авиации противника, разбирает задачи подразделений и частей зенитных средств общевойсковой армии в обороне занимаемой вдоль и поперек горных хребтов, а также в сочетании первого и второго варианта.

Полковник Карел Либл

Инженерное обеспечение оборонительной операции в горно-лесистой местности 55

Автор статьи разбирает цели и задачи инженерного обеспечения оборонительной операции общевойсковой армии в горно-лесистой местности, обращая особое внимание на: инженерное оборудование полосы обороны дивизии первого и второго эшелона армии, районов и позиций ракетных и зенитных средств, подготовку заграждений, а также на строительство дорог.

Полковник Милош Земан, кандидат военных наук, доцент

Химическое обеспечение оборонительной операции в горно-лесистой местности 61

Автор статьи на основе особенностей горно-лесистой местности разбирает организацию определения параметров ядерных взрывов противника, значение радиационной и химической разведки, специальную обработку войск, применение дыма, а также организацию химического материально-технического обеспечения.

Подполковник Вацлав Данек, кандидат военных наук, доцент

Организация связи в оборонительной операции в горно-лесистой местности 67

Автор статьи разбирает некоторые особенности связи при организации и обеспечении радиосвязи, радиорелейной, а также проводной связи.

Полковник Михал Гондек

Техническое обеспечение оборонительной операции в горно-лесистой местности	70
---	-----------

Автор статьи, исходя из условий и принципов технического обеспечения в горно-лесистой местности, разбирает его задачи, организацию эвакуации поврежденной техники, ее ремонта, а также управление техническим обеспечением.

Полковник Эмил Кочи, кандидат военных наук, доцент

Тыловое обеспечение оборонительной операции в горно-лесистой местности	75
---	-----------

Автор статьи разбирает особенности организации тыла, дорожного обеспечения, подвоза материальных средств, медицинского обеспечения, а также особенности руководства тылом.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Стратегическая оборона	81
Восстановление стратегического фронта обороны	88